

1. KAPITOLA - Charakteristika právnických osôb v našom právnom systéme

Právny poriadok v SR priznáva určité práva a povinnosti nielen prirodzeným /fyzickým/ osobám , ale aj vykonštruovaným spoločenským útvarom. Takéto spoločenské útvary ako celky sú spôsobilé v medziach ustanovených právnym poriadkom nadobúdať práva a povinnosti , čiže majú právnú subjektivitu ako fyzické osoby. Tieto subjekty nazývame právnické osoby. Pojem, povaha a podstata právnickej osoby nie je dodnes presne vymedzená a jednotne definovaná. Aj znenie odseku 1 §18 Občianskeho zákonníka č.40/1964 Zb / ďalej len Občiansky zákonník / konštatuje, že „spôsobilosť na práva a povinnosti majú okrem fyzických osôb aj právnické osoby“. Okrem spôsobilosti na práva a povinnosti majú právnické osoby aj spôsobilosť na právne úkony, t.j. vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť nadobúdať práva a povinnosti.

Cieľom prvej kapitoly bude priblížiť problematiku právnických osôb, t.j. vymedziť ich základné pojmy a ich právne formy, ktoré zosobňujú.

1.1 Pojmové znaky právnických osôb

Podľa platného Občianskeho zákonníka rozlišujeme nasledovné pojmové znaky alebo vymedzenie právnických osôb :

- Vlastná právna subjektivita
- Personálny alebo majetkový substrát
- Organizácia
- Účelové určenie

1.1.1 Vlastná právna subjektivita

Vlastná právna subjektivita právnickej osoby nie je totožná so subjektivitou ani so súhrnom subjektivity jej členov. Právnická osoba je samostatnou osobou, úplne odlišnou od osôb, ktoré sú v nej združené. Preto právnická osoba môže nadobúdať a mať oprávnenia a povinnosti, ktoré pritom nie sú oprávneniami a povinnosťami jej členov. Úprava subjektivity právnických osôb v Občianskom zákonníku vychádza zo zásady tzv. neobmedzenej subjektivity, t.j. subjektivity, podľa ktorej právnická osoba môže robiť akékoľvek právne úkony. Takáto črta však nie je bezvýhradná. Z chápania právnickej osoby totiž vyplýva, že nemá a nemôže mať spôsobilosť na také práva, ktoré podľa ich povahy môže mať len fyzická osoba / napr. niektoré rodinné či osobnostné práva a pod. /.

1.1.2 Personálny a majetkový substrát

Z hľadiska substrátu združeného v právnickej osobe rozoznávame spoločnosti a nadácie. V spoločnostiach / korporáciách / ide o personálny substrát, pretože sú v nich združené osoby, kým nadácie ako účelové združenia majetku charakterizuje majetkový substrát. Substrát právnickej osoby zvyčajne tvorí ľudská náplň, avšak ľudia, ktorí tvoria právnickú osobu, sú samostatnými subjektmi práv a povinností a nie sú totožní s právnickou osobou, ktorú vytvárajú. Môžu mať totožné záujmy so záujmami právnickej osoby, v mene ktorej konajú, ale ponechávajú si svoju vlastnú subjektivitu odlišnú od subjektivity právnickej osoby.

1.1.3 Organizácia

Organizácia právnickej osoby spočíva v určitom usporiadanom pomere členov právnickej osoby a jej prostriedkov na dosiahnutie vytýčeného účelu. Každá právnická osoba má svoju právnu formu, ktorá vyplýva z určitej právnej normy /zákona /. Zákon ustanovuje záväzné organizačno - právne formy právnických osôb, spôsob ich vytvárania, vymedzenie ich postavenia, práva a povinnosti, vnútorné vzťahy v rámci právnickej osoby a pod.

1.1.4 Účelové určenie

Účelové určenie vyjadruje skutočnosť, že právnickú osobu možno založiť na každý dovolený účel. Pre niektoré právnické osoby je tento účel predpísaný zákonom. Znamená to, že sa smú zakladať len na dosiahnutie určitého účelu. Účel právnickej osoby je daný buď zo zákona alebo vyplýva zo zriaďovacej listiny či zmluvy a väčšinou býva konkretizovaný v predmete činnosti právnickej osoby, ktorá je uvedená v spoločenskej zmluve.

1.2 Triedenie právnických osôb podľa Občianskeho zákonníka

Občiansky zákonník sa snaží zachytiť pomerne rozsiahlu pluralitu právnických osôb, ktoré majú v podmienkach fungujúcej trhovej ekonomiky svoje miesto a opodstatnenie. Právnické osoby sa podľa § 18 odseku 2 rozdeľujú na :

1.2.1 Združenia fyzických alebo právnických osôb

1.2.2 Účelové združenia majetku

1.2.3 Jednotky územnej samosprávy

1.2.4 Iné subjekty, o ktorých to ustanovuje zákon

1.2.1 Združenia fyzických alebo právnických osôb

Združenia fyzických alebo právnických osôb patria medzi najčastejšie sa vyskytujúce organizačno - právne formy právnických osôb. Patria sem najmä:

- a/ obchodné spoločnosti a družstvá
- b/ spoločné podniky
- c/ politické strany a hnutia
- d/ cirkevné a náboženské združenia
- e/ občianske združenia a iné združenia
- f/ záujmové združenia právnických osôb

Právne formy obchodných spoločností a družstiev upravuje Obchodný zákonník v §56-260. Pre právnu úpravu spoločného podniku platilo, že do času premeny na obchodnú spoločnosť alebo družstvo sa na ňu vzťahovali právne predpisy a to hlavne Hospodársky zákonník.

Problematiku politických strán a hnutí upravuje zákon č. 424/1991 Zb o združovaní v politických stranách a hnutiach podľa ktorého sú tieto definované ako právnické osoby. Podobne problematiku cirkví a náboženských spoločností upravuje zákon č. 308/1991 Zb o slobode náboženskej viery a o postavení cirkví a náboženských spoločností. Cirkvi a náboženské spoločnosti sú dobrovoľnými združeniami osôb, ktoré spĺňajú definíciu právnických osôb. Čo sa týka občianskych a iných združení pojednáva o nich takisto osobitný zákon. Inými združeniami sú tu chápané najmä stavovské samosprávne organizácie /komory/ združujúce lekárov, advokátov, komerčných právnikov, audítorov... Organizačno - právne formy týchto právnických osôb sa riadia zákonom č. 83/1990 Zb o združovaní občanov v znení

neskorších predpisov. Záujmové združenie právnických osôb upravuje Občiansky zákonník v usanovení § 20 f.

1.2.2 Účelové združenia majetku

Do tejto skupiny právnických osôb zaraďujeme najmä nadácie a fondy podľa Občianskeho zákonníka. Nadácie resp. fondy sa od korporácií /spoločností/ odlišujú tým, že ich právna subjektivita spočíva v súbore majetku vymedzenom prejavom vôle zriaďovateľa na určitý, obvykle dlhodobý, všeobecne prospešný cieľ. Tu treba podotknúť, že od vyššie uvedených fondov zriaďovaných na prospešné ciele, treba odlišovať investičné fondy / zákon č.248/1992 Zb o investičných spoločnostiach a investičných fondoch v znení neskorších predpisov /, ktoré zhromažďujú peňažné prostriedky právnických a fyzických osôb za účelom ich použitia na účasti na podnikaní, pričom investičný fond môže mať iba formu akciovej spoločnosti.

1.2.3 Jednotky územnej samosprávy

Zákon SNR č. 369/1990 Zb o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov v danej problematike charakterizuje obec ako samostatný právny subjekt. Obec má vlastný majetok, vytvára si vlastné finančné zdroje s ktorými hospodári a má svoju vlastnú majetkovú zodpovednosť vyplývajúcu z týchto vzťahov. Postavenie niektorých miest a ich častí upravujú osobitné zákony na ktoré sa tieto vzťahujú.

/ napr. Zákon SNR č. 377/1990 Zb o hlavnom meste SR Bratislave v znení neskorších predpisov /.

1.2.4 Iné subjekty o ktorých to ustanovuje zákon

Inými subjektami, o ktorých to ustanovuje zákon, môžu byť rozmanité organizačno - právne formy právnických osôb. Patria sem štátne podniky, banky a sporiteľne, ak sú zriadené ako štátne peňažné ústavy, obecné podniky zakladané obcami, rozpočtové a príspevkové organizácie zriaďované ústrednými orgánmi štátnej správy republiky alebo obcami, družstevné podniky, podniky a hospodárske zariadenia Občianskych združení, poisťovne, ak sú zriadené ako štátne podniky a pod. Do tejto skupiny patrí napr. celý rad právnických osôb zriadených osobitnými zákonmi. / napr. verejnoprávna televízia a verejnoprávny rozhlas /.

1.3 Vznik právnickej osoby

O problematike vzniku právnických osôb pojednáva § 19 Občianskeho zákonníka. Právnická osoba je spoločenský útvar, ktorému bola právnym poriadkom štátu priznaná spôsobilosť vystupovať vlastným menom v právnych vzťahoch a z týchto vzťahov priznaná majetková zodpovednosť. Právnická osoba má spôsobilosť byť nositeľom práv a povinností a vlastnú spôsobilosť na právne úkony, aj keď za ňu jedná jej menom určité osoby. Právnická osoba môže byť zriadená len takým spôsobom, aký predpisuje zákon. Jej zriadenie je postupným procesom.

Vznik právnickej osoby je vymedzený dvoma na seba nadväzujúcimi právnymi skutočnosťami, ktoré s určitým odstupom nasledujú po sebe a Občiansky zákonník ich charakterizuje ako zriadenie právnickej osoby a jej vznik. Z formálneho hľadiska sa zriadenie právnickej osoby viaže na:

- a/ písomnú zmluvu o zriadení právnickej osoby
- b/ zakladaciu listinu o zriadení právnickej osoby
- c/ inú formu zriadenia podľa osobitného zákona

Na zriadenie právnickej osoby nadväzuje jej legalizácia prostredníctvom jej zápisu do obchodného alebo iného zákonom určeného registra. Okamihom svojho vzniku nadobúdajú právnické osoby spôsobilosť na práva a povinnosti. Taktiež dňom zápisu do obchodného alebo zákonom stanoveného registra.

1.4 Názov právnickej osoby a jej sídlo

Právnické osoby majú v občiansko - právnych vzťahoch svoje právne postavenie, ktoré sa približuje postaveniu fyzických osôb. Analógiou u mena fyzickej osoby je názov právnickej osoby. Názov každej právnickej osoby musí byť určený hneď pri založení alebo zriadení právnickej osoby, pričom je tu irelevantné akým spôsobom vznikla.

Ďalším pojmovým znakom právnickej osoby je podľa §19c Občianskeho zákonníka jej sídlo. Pod sídlom rozumieme adresu, odkiaľ sa organizuje a riadi činnosť právnickej osoby. Určenie sídla právnickej osoby je obligatórnou náležitosťou, ktorá sa zapisuje do obchodného a živnostenského registra. Zo skutočnosti, že zákon právnickým osobám priznáva vlastnú právnu subjektivitu, vyplýva, že musia aj samostatne konať. Právnická osoba je spoločenský útvar, ktorý prejavuje svoju vôľu sprostredkovanou, prostredníctvom svojich orgánov. Oprávnenie robiť právne úkony právnickej osoby vo všetkých veciach prislúcha jej štatutárnym orgánom. Kto je štatutárnym orgánom právnickej osoby vyplýva zo zmluvy o zriadení, zakladacej listiny alebo priamo zo zákona. / § 20 ods. 1 Občianskeho zákonníka /.

1.5 Zánik právnickej osoby

Zánik právnickej osoby, obdobne ako jej vznik / § 20 ods. 3 Obč. zákonníka / je viazaný na dve právne skutočnosti, a to na zrušenie právnickej osoby predpísaným spôsobom a výmaz z Obchodného, alebo

iného registra. Spôsob zrušenia právnickej osoby závisí od spôsobu vzniku právnickej osoby. Právnické osoby zriadené zákonom alebo štatutárnym orgánom možno zrušiť opäť len zákonom, alebo rozhodnutím príslušného štátneho orgánu, ktorý právnickú osobu zriadil. Právnická osoba zaniká dňom výmazu z príslušného registra. Pred samým aktom výmazu musí byť právnická osoba zrušená. Občiansky zákonník v § 20a ods 1 za všeobecné spôsoby zrušenia právnickej osoby vyhlasuje dohodu, uplynutie doby alebo splnenie účelu, na ktorý bola právnická osoba zriadená.

1.6 Nadácie a záujmové združenia právnických osôb

1.6.1 Nadácie

Nadácie a záujmové združenia právnických osôb sú podľa Občianskeho zákonníka v § 20b definované ako účelové združenia majetku, ktorým právny poriadok priznáva právnu subjektivitu. Pri nadácii je dôležitým faktorom skutočnosť, že ju netvorí personálny substrát, ktorý môžu tvoriť akcionári, spoločníci alebo členovia, ale majetok nadácie. Jej organizácia spočíva na:

1. majetkovom substráte - rozumie sa pod ním hnutel'ný i nehnuteľný majetok. Disponovanie majetkom nadácie však býva je účelovo viazané
2. účele nadácie - ten je vyjadrený veľmi široko, pretože ním môže byť každý všeobecne prospešný cieľ. Občiansky zákonník exemplifikatívne vypočítava všeobecne prospešné ciele, ktorými sú rozvoj duchovných hodnôt, ochrana ľudských práv, ochrana a tvorba životného prostredia, zachovanie prírodných hodnôt a ochrana kultúrnych pamiatok.

3. orgánoch nadácie - nadácia na rozdiel od spoločnosti / korporácie / nemá rozhodovací orgán, ale len výkonný orgán. Týmto orgánom je subjekt určený zakladateľom nadácie, t.j. správca nadácie, ktorým môže byť buď fyzická alebo právnická osoba.

Nadácia vzniká registráciou na príslušnom štátnom orgáne. Štatút nadácie, ktorú vydáva zriaďovateľ obsahuje:

- názov a sídlo nadácie,
- cieľ, ktorý bude nadácia podporovať,
- zdroje nadácie,
- spôsoby použitia prostriedkov nadácie a komu ich možno poskytnúť,
- určenie správcu nadácie a kto ju zastupuje v právnych vzťahoch,
- spôsob majetkového vypořádania pri zániku nadácie.

Prostriedky poskytnuté z nadácie sú účelovo viazané a ten, komu boli prostriedky poskytnuté, je povinný ich použiť podľa určených podmienok. Správca nadácie je povinný dohliadať na nakladanie s prostriedkami poskytnutými nadáciou a v prípade porušenia určených podmienok môže správca nadácie požadovať ich vrátenie alebo náhradu.

Zrušenie nadácie nastáva v týchto prípadoch:

- dohodou,
- uplynutím doby, alebo
- splnením účelu, na ktorý bola zriadená.

Nadácia zaniká dňom výmazu z registra na príslušnom štátnom orgáne kde bola zapísaná.

1.6.2 Záujmové združenia právnických osôb

Na ochranu svojich záujmov alebo na dosiahnutie iného účelu môžu právnické osoby vytvárať záujmové združenia právnických osôb. Pojednáva o nich Občiansky zákonník v §20f. Na založenie združenia sa vyžaduje písomná forma, a to zakladateľská zmluva uzavretá zakladateľmi, ktorá musí byť schválená na ustanovujúcej členskej schôdzi. O založení združenia na tejto schôdzi sa spíše zápisnica, s uvedením ich mena / názvu / a bydliska / sídla / ako aj podpisy členov. Členstvo v združení býva viazané na určitý členský príspevok. K zmluve alebo zápisnici o ustanovujúcej členskej schôdzi musia byť priložené stanovy. Stanovy schvaľujú zakladatelia alebo ustanovujúca členská schôdza. Stanovy určia tiež spôsob, ktorým sa stanovy podľa potreby menia, prípadne dopĺňajú. Stanovy združenia obsahujú tieto náležitosti:

- názov, sídlo a predmet činnosti združenia,
- úpravu majetkových pomerov,
- vznik a zánik členstva,
- práva a povinnosti členov,
- orgány združenia a vymedzenie ich pôsobnosti,
- spôsob zrušenia združenia a naloženie s jeho likvidačným zostatkom.

Občiansky zákonník vyžaduje tiež určenie osôb, ktoré sú oprávnené konať v mene združenia, ktoré schvália zakladatelia alebo ustanovujúca schôdza. Združenie je právnickou osobou a nadobúda právnu spôsobilosť zápisom do registra združení vedeného na okresnom úrade, príslušnom podľa sídla združenia.

Do registra sa zapisuje:

- názov a sídlo združenia,
- predmet činnosti združenia,

- orgány združenia, prostredníctvom ktorých združenie koná,
- mená osôb, ktoré vykonávajú ich pôsobnosť.

K návrhu na zápis do registra treba priložiť zakladateľskú zmluvu alebo zápisnicu o ustanovujúcej členskej schôdzi spolu so stanovami. Návrh na zápis do registra podáva osoba, ktorá je na takúto činnosť splnomocnená zakladateľmi alebo ustanovujúcou členskou schôdzou.

Zániku združenia predchádza likvidácia. Likvidácia sa nevyžaduje, ak imanie združenia prechádza na právneho nástupcu. Združenie zaniká výmazom z registrácie.

Povahu nadácie majú aj štátne fondy. Štátnymi fondami sú právnické osoby zriaďované zákonmi, najmä inštitúcie zamerané na akumuláciu a následné účelové prerozdelenie peňažných a iných prostriedkov v najrozmanitejších oblastiach hospodárskej činnosti.

1.7 Charakteristika obchodných spoločností

1.8 Všeobecne o obchodných spoločnostiach

Obchodná spoločnosť je samostatnou právnickou osobou, ktorá sa zakladá za účelom vykonávania podnikateľskej činnosti. Obchodný zákonník v §76 - 220 upravuje tieto typy spoločností:

- verejnú obchodnú spoločnosť
- komanditnú spoločnosť
- spoločnosť s ručením obmedzeným
- akciovú spoločnosť

Obchodná spoločnosť je združením dvoch alebo viacerých osôb, ktoré vykonávajú pod spoločným názvom podnikateľskú činnosť. Spoločníci môžu byť fyzické ako aj právnické osoby, pokiaľ to zákon nevyklučuje.

Obchodnými spoločnosťami nie sú združenia podnikateľov bez právnej subjektivity / tzv. tichá spoločnosť alebo konzorcium /. Iná činnosť než podnikateľská je možná len v spoločnosti s ručením obmedzeným a v akciovej spoločnosti. Tieto spoločnosti sa z hľadiska svojej právnej formy pokladajú za podnikateľov, bez ohľadu na predmet činnosti. Pri zakladaní obchodnej spoločnosti sa vyžaduje uzavretie písomnej zmluvy, tzv. spoločenskej zmluvy, ktorú podpisujú všetci spoločníci. Pravosť podpisov zakladateľov musí byť úradne overená.

Spoločenská zmluva musí obsahovať:

- a/ obchodný názov spoločnosti; z názvu musí byť jasné o aký druh spoločnosti ide a jej sídlo,
- b/ mená a adresy všetkých spoločníkov,
- c/ predmet činnosti spoločnosti,
- d/ vzájomné právne vzťahy spoločníkov,
- e/ spôsob rozdelenia zisku alebo úhrady v prípade straty obchodnej spoločnosti,
- f/ spôsob zániku spoločnosti a s tým súvisiace majetkové vypořádanie,
- g/ prípadne ďalšie náležitosti, ktoré ustanovuje zákon pre jednotlivé druhy obchodných spoločností.

Obchodné spoločnosti môžeme v zásade rozdeliť na dve základné skupiny, a to na obchodné spoločnosti osobné a obchodné spoločnosti kapitálové. V prípade osobných spoločností prevláda osobná spolupráca účastníkov spoločnosti. Sem patrí verejná obchodná spoločnosť a komanditná spoločnosť. Kapitálové spoločnosti charakterizujú kapitálové vklady jednotlivých spoločníkov. Medzi kapitálové obchodné

spoločnosti patrí akciová spoločnosť a spoločnosť s ručením obmedzeným.

Osobné spoločnosti sú právnickými osobami, ktoré, na rozdiel od kapitálových spoločností, možno založiť iba za účelom podnikania. Osobnú spoločnosť môžu založiť najmenej dve osoby a taktiež najmenej dve osoby musia byť spoločníkmi po celú dobu trvania spoločnosti. Neobmedzene ručiaci spoločníci osobnej spoločnosti nemôžu byť neobmedzene ručiacimi spoločníkmi inej obchodnej spoločnosti.

1.8.1 Špecifické črty osobných obchodných spoločností

Jednotlivé črty osobných obchodných spoločností môžeme zhrnúť do týchto bodov:

- spoločníci ručia spoločne a neobmedzene za záväzky spoločnosti
- spoločníci sú oprávnení konať v mene spoločnosti, toto oprávnenie vyplýva ex lege, t.z. priamo zo zákona. Oprávnenie sa týka buď všetkých spoločníkov / v.o.s. / alebo je vyhradené pre niektorú skupinu spoločníkov / komplementári v k.s. /
- spoločníci sa často stávajú zamestnancami spoločnosti
- účasť v spoločnosti nie je podmienená zložením zákonom ustanoveného minimálneho vkladu
- vznik spoločnosti nie je viazaný na zákonom predpísanú minimálnu výšku základného imania
- existencia spoločnosti môže byť za určitých okolností ohrozená jednostranným vystúpením spoločníka zo spoločnosti

1.8.2 Špecifické črty kapitálových obchodných spoločností

Kapitálové obchodné spoločnosti spájajú nasledovné skutočnosti:

- existuje tu zúžený obsah ručenia, prípadne absolútne vylúčenie ručenia spoločníka za záväzky spoločnosti

- účasť v spoločnosti sama o sebe ešte nezakladá oprávnenie spoločníka konať v mene spoločnosti
- zamestnancami spoločnosti sa väčšinou stávajú tretie osoby
- spoločník je povinný vždy vnieŤ do spoločnosti aspoň minimálny, zákonom ustanovený majetkový vklad, ktorý predstavuje jeho konkrétny podiel na základnom imaní spoločnosti a determinuje výšku obchodného podielu spoločníka, t.j.výšku jeho podielu na čistom obchodnom imaní spoločnosti
- vznik spoločnosti je podmienený existenciou zákonom ustanovenej minimálnej výšky základného imania
- jednostranné vystúpenie spoločníka zo spoločnosti môže byť viazané na splnenie určitých podmienok, určených v zmluve alebo v stanovách, alebo nie je prípustné vôbec / napr. v spoločnosti s ručením obmedzeným, kde zákon poskytuje spoločníkovi iba možnosť previesť svoj vklad na inú osobu / V prípade spoločnosti s ručením obmedzeným však v tejto súvislosti treba rozlišovať medzi jednostranným vystúpením zo spoločnosti a možnosťou vypovedať vzťah k spoločnosti. Podanie výpovede samo o sebe nezakladá možnosť jednostranného vystúpenia zo spoločnosti, je však impulzom na to , aby valné zhromaždenie rozhodlo o ďalšom spôsobe vnútorného fungovania spoločnosti / napr. aby rozhodlo o znížení základného imania spoločnosti, prípadne o jej zániku a pod. /
- štruktúra orgánov spoločnosti, ako aj spôsob ich tvorby je priamo upravená zákonom

1.8.3 Ručenie spoločníkov za záväzky spoločnosti

Spoločníci osobných obchodných spoločností ručia za záväzky spoločnosti osobne / t.j. celým svojím majetkom, teda aj osobným majetkom /, spoločne a nerozdielne. V podstate tu ide o princíp solidárneho ručenia spoločníkov za záväzky spoločnosti, ktorý vo vzťahu k tretím osobám / veriteľom spoločnosti / nie je možné meniť

vzájomnou dohodou spoločníkov. Jeho pôsobenie vo vzťahu k veriteľom je absolútne, t.j. nezávislé od vôle spoločníkov, pretože vyplýva priamo z kogentných zákonných ustanovení. Ak spoločenská zmluva, na základe ktorej bola osobná obchodná spoločnosť založená, obsahuje ustanovenia o tom, že niektorý zo spoločníkov ručí za záväzky spoločnosti len v zmluvne vymedzenom / t.j.obmedzenom / rozsahu, takáto dohoda spoločníkov vo vzťahu k tretím osobám je právne irelevantná. Jej účinok sa však prejaví vo vnútornom vzťahu spoločnosti. Znamená to, že na výzvu veriteľa je ktorýkoľvek zo spoločníkov povinný uspokojiť veriteľovu pohľadávku, avšak vzájomné vyrovnanie medzi spoločníkmi v rámci takto uspokojenej pohľadávky / t.j. regresný nárok spoločníka, ktorý uspokojil veriteľovu pohľadávku, voči ostatným spoločníkom / sa posudzuje podľa príslušných ustanovení spoločenskej zmluvy obsahujúcej osobitnú dohodu spoločníkov o spôsobe ich ručenia za záväzky spoločnosti.

Spoločníci kapitálových obchodných spoločností ručia za záväzky spoločnosti buď obmedzene / napr. spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorý ručí za záväzky spoločnosti v rozsahu nesplatenej sumy vkladu, na splatenie ktorého sa pri založení spoločnosti zaviazal /, alebo za ne neručia vôbec / napr. akcionár alebo spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorý splnil záväzok splatenia, vloženia vkladu do spoločnosti v plnom rozsahu /.

Založenie spoločnosti jediným zakladateľom

K založeniu spoločnosti jediným zakladateľom môže dôjsť len v dvoch prípadoch, a to :

1. pri spoločnosti s ručením obmedzeným - vyžaduje sa spísanie zakladateľskej zmluvy vo forme notárskej zápisnice, pričom na založenie spoločnosti je oprávnená tak jediná právnická osoba ako aj fyzická osoba

2. pri akciovej spoločnosti - zakladateľ je povinný spísať zakladateľskú listinu, spísanie zakladateľskej listiny vo forme notárskej zápisnice však zákon nevyžaduje, t.j. postačuje úradne overený podpis zakladateľa, jediným zakladateľom akciovej spoločnosti môže byť iba právnická osoba. Za predpokladu, že spoločnosť zakladá jediná osoba, spoločenskú zmluvu nahrádza zakladateľská listina. V tejto súvislosti zákon rozlišuje medzi spoločenskou zmluvou, pričom zakladateľská zmluva je ako typ spoločenskej zmluvy výslovne upravená iba pri akciovej spoločnosti.

1.8.4 Majetkové pomery spoločnosti a spoločníkov

Základným majetkom spoločnosti je peňažné vyjadrenie peňažných a nepeňažných vkladov všetkých spoločníkov do spoločnosti. Základný majetok sa povinne vytvára v spoločnosti s ručením obmedzeným a v akciovej spoločnosti. Výška tohoto vkladu sa zapisuje do obchodného registra. Ak sa časť základného majetku spoločnosti vytvára nepeňažným vkladom, musí spoločenská zmluva obsahovať aj spôsob jeho ocenenia, pokiaľ zákon neustanovuje niečo iné. Ustanovenia zákona tiež umožňujú, aby do základného majetku spoločnosti bol vložený celý podnik, prípadne jeho časti. Pred vznikom spoločnosti vykonáva správu splatenej časti vkladov zakladateľ, ktorý je touto funkciou poverený v spoločenskej zmluve, pretože spoločnosť ako právny subjekt ešte neexistuje. Vlastnícke právo k takýmto vkladom prechádza na spoločnosť dňom jej vzniku, iba pri nehnuteľnostiach dňom registrácie. Od vkladu treba odlíšiť podiel spoločníka, ktorý býva často s týmto pojmom zamieňaný.

Podiel vyjadruje mieru účasti spoločníka na čistom obchodnom imaní v konkrétnom časovom okamihu; jeho reálna hodnota sa mení a je závislá od výsledkov hospodárenia spoločnosti.

Pri zániku účasti spoločníka v spoločnosti vzniká spoločníkovi právo na vyplatenie podielu, výška ktorého sa určí na základe ročnej účtovnej uzávierky za obdobie, keď zanikla účasť spoločníka v spoločnosti. Podiel sa vypláca v peniazoch, pokiaľ zákon alebo

spoločenská zmluva neustanovujú niečo iné. Právo na vyplatenie podielu vzniká spravidla po uplynutí troch mesiacov po schválení ročnej účtovnej závierky. Ak sa spoločnosť zruší likvidáciou, spoločník má právo na podiel na majetkovom zostatku, ktorý vyplýval z likvidácie, tzv. podiel na likvidačnom zostatku.

1.8.5 Vznik obchodnej spoločnosti

Spoločnosť vzniká dňom zápisu do obchodného registra. Návrh na zápis musí byť podaný do 90 dní od založenia spoločnosti. Ide o poriadkovú lehotu, ktorej zmeškanie môže mať za následok len náhradu spôsobenej škody, nemôže však byť dôvodom odmietnutia zápisu do obchodného registra. Počas tejto lehoty majú zakladatelia možnosť získať od príslušného orgánu oprávnenie / napr. živnostenský list / na podnikateľskú činnosť pre spoločnosť.

Ak nie je pri zakladaní obchodnej spoločnosti výslovne uvedené, že sa zakladá na dobu určitú, platí, že bola založená na dobu neurčitú. Všetky právne úkony, ktoré sa týkajú založenia, vzniku, zmeny, zrušenia alebo zániku spoločnosti, musia mať písomnú formu, na niektoré úkony sa vyžaduje forma notárskej zápisnice. Až do vzniku spoločnosti konajú vo všetkých veciach týkajúcich sa spoločnosti jej zakladatelia; za záväzky prevzaté v mene spoločnosti sú odo dňa jej vzniku viazaní všetci jej zakladatelia spoločne a nerozdielne.

Pod pojmom založenie spoločnosti treba rozumieť zákonom ustanovený postup spísania a prijatia zakladateľských dokumentov spoločnosti. Za deň vzniku spoločnosti sa v zmysle § 62 Obchodného zákonníka považuje deň, ku ktorému bola spoločnosť zapísaná do obchodného registra. Týmto dňom spoločnosť vzniká právne, t.j. nadobúda právnu subjektivitu. Zakladatelia sú v zmysle § 64 ods. 1 Obchodného zákonníka oprávnení zaväzovať sa za spoločnosť už odo

dňa jej založenia, t.j. ešte pred zápisom do obchodného registra. V období medzi založením a vznikom spoločnosti sú však zakladatelia zviazaní z takto prevzatých záväzkov spoločne a nerozdielne, a to bez ohľadu na to, aký typ spoločnosti zakladajú.

1.8.6 Zákaz konkurencie

Pri vzniku obchodných spoločností Obchodný zákonník upravuje aj tzv. zákaz konkurencie. Cieľom tejto úpravy je zabrániť spoločníkom a členom orgánov spoločnosti v nepoctivom a špekulatívnom konaní na úkor spoločnosti, a tým aj jednotlivých spoločníkov. Zákaz konkurencie znamená, že spoločník alebo člen orgánu spoločnosti sa nemôže súčasne podieľať na určitých formách podnikania v oblasti predmetu podnikateľskej činnosti inej spoločnosti. Otázka zákazu konkurencie sa upravuje rozdielne u jednotlivých typov obchodných spoločností. Zákon však rovnako upravuje následky porušenia jej zákazu. Spoločnosť môže požadovať náhradu škody spôsobenú v súvislosti s porušením zákazu konkurencie.

1.8.7 Zrušenie spoločnosti:

Obchodný zákonník vymenuje dôvody pre ktoré možno spoločnosť zrušiť:¹

a/ uplynutím doby, na ktorú bola založená,

b/ dosiahnutím účelu založenia,

¹ Obchodný zákonník č. 513/1991 Zb., §68 ods. 3

c/ dňom, ktorý je uvedený v rozhodnutí spoločníkov alebo orgánu spoločnosti o zrušení spoločnosti, inak dňom, keď bolo toto rozhodnutie prijaté

d/dňom uvedeným rozhodnutím súdu o zrušení spoločnosti, alebo dňom nadobudnutia právoplatnosti tohoto rozhodnutia,

e/ rozhodnutím spoločníkov alebo príslušného orgánu spoločnosti o zlúčení, splynutí alebo rozdelení spoločnosti alebo pri jej premene na inú formu obchodnej spoločnosti alebo na družstvo,

f/ vyhlásením konkurzu alebo zamietnutím návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku.

Na návrh štátneho orgánu alebo osoby, ktorá osvedčí právny záujem, môže súd rozhodnúť o zrušení spoločnosti a o jej likvidácii, aj v prípadoch ak:

- sa v uplynulých dvoch rokoch nekonalo zasadnutie valného zhromaždenia alebo neboli zvolené orgány spoločnosti, ktorým sa skončilo funkčné obdobie pred viac ako dvoma rokmi, alebo spoločnosť po dobu dlhšiu ako dva roky neprevádzkuje žiadnu činnosť
- spoločnosť stratí oprávnenie na podnikateľskú činnosť
- zaniknú predpoklady, ktoré zákon vyžaduje na vznik spoločnosti

Súd môže tiež rozhodnutím o zrušení spoločnosti určiť lehotu na odstránenie dôvodu, pre ktorý bolo zrušenie navrhnuté.

Zrušenie spoločnosti bez likvidácie

Pri dobrovoľnom zrušení spoločnosti sa môže zároveň rozhodnúť, že sa spoločnosť premení na inú formu spoločnosti, prípadne na družstvo, alebo sa zlúči alebo splynie s inou spoločnosťou, alebo sa rozdelí. Pri premene spoločnosti zaniká spoločnosť bez likvidácie, ak sú v deň podania návrhu na výmaz spoločnosti z obchodného registra splnené náležitosti na vznik novej spoločnosti alebo družstva. Návrh na zápis novej spoločnosti alebo družstva musí byť podaný súčasne

s návrhom na výmaz zrušenej spoločnosti. Výmaz zrušenej spoločnosti a zápis novej spoločnosti alebo družstva vykoná registrový súd k tomu istému dňu. Ak nie sú splnené podmienky na uvedené zápisy, vstupuje zrušená spoločnosť do likvidácie.

Pri splynutí spoločnosti prechádza majetok zaniknutých spoločností na spoločnosť vzniknutú splynutím. Pri rozdelení spoločnosti prechádza jej majetok na novovzniknutú spoločnosť, a to v rozsahu, aký bol určený v rozhodnutí o rozdelení. Každému zo spoločníkov zrušenej spoločnosti vzniká vklad do majetku novej spoločnosti alebo dužstva vo výške jeho podielu na majetku doterajšej spoločnosti, pokiaľ z rozhodnutia o zrušení nevyplýva niečo iné.

1.8.8 Likvidácia spoločnosti

V prípade ak neprešiel celý majetok spoločnosti na právneho zástupcu, vykoná sa likvidácia. Vstup spoločnosti do likvidácie sa zapisuje do obchodného registra. Počas likvidácie sa používa obchodné meno spoločnosti s doplnkom „v likvidácii“.²

Zápisom likvidácie spoločnosti do obchodného registra prechádza pôsobnosť štatutárneho orgánu v spoločnosti na likvidátora, ktorý je zapísaný v obchodnom registri. Ak je likvidátorov viac, takúto pôsobnosť má každý likvidátor. Likvidátora vymenuje štatutárny orgán spoločnosti alebo ho môže vymenovať aj súd. Likvidátorom však môže byť len fyzická osoba. Súd môže na návrh osoby, ktorá na tom prejaví právny záujem, odvolať likvidátora, ktorý porušuje svoje povinnosti, a nahradí ho inou osobou. Za výkon svojej pôsobnosti zodpovedajú likvidátori takým istým spôsobom ako členovia štatutárnych orgánov. Likvidátor vykonáva v mene spoločnosti všetky úkony, ktoré smerujú k likvidácii spoločnosti. Ak likvidátor zistí, že spoločnosť je predĺžená, podá bez zbytočného odkladu návrh na vyhlásenie konkurzu.

² Obchodný zákonník č. 513/1991 Zb., §70 ods. 2

Likvidátor oznámi vstup spoločnosti do likvidácie všetkým známym veriteľom. Zároveň je povinný zverejniť, že spoločnosť vstúpila do likvidácie s výzvou, aby veritelia spoločnosti a iné osoby a orgány, ktoré sú tým dotknuté, prihlásili svoje pohľadávky, prípadne iné práva v lehote, ktorá nesmie byť kratšia ako tri mesiace.

Na začiatku likvidácie likvidátor zostaví účtovnú závierku a je povinný rozoslať každému spoločníkovi, ktorý o to požiada, prehľad o majetku spoločnosti. V deň skončenia likvidácie zostaví likvidátor účtovnú závierku a predloží ju spoločnosti na schválenie spolu s konečnou správou o priebehu likvidácie a s návrhom na rozdelenie majetkového zostatku až po tom, čo sa uspokojia všetky nároky známych veriteľov spoločnosti.

Po skončení likvidácie podá likvidátor do 30 dní návrh registrovému súdu na výmaz spoločnosti z obchodného registra. Odmenu likvidátora určí orgán spoločnosti, ktorý ho vymenoval. Ak likvidátora vymenoval súd, určí jeho odmenu súd.

www.euroekonom.sk